

Lokalhistorisk Forening og Arkiv
For
Hejls-Hejlsminde

Stor udstilling på 19 plancher
”Husmænd i Hejls 1787-1960”

I mødelokalet på Hejls gl. Skole

Weekenden den 22. og 23. april 2023

Begge dage fra kl. 10-16

Udstilling i Hejls om "Husmænd i Hejls 1787-1960".

I weekenden den 22. og 23. april viser Lokalhistorisk Forening og Arkiv for Hejls-Hejlsminde en stor udstilling på 19 plancher – hver med mange billeder – om husmænd og husmandsliv i Hejls i perioden.

Før de store landbrugsreformer i slutningen af 1700-tallet var der kun få husmænd i hvert sogn. Men efter landbrugsreformerne bevirkede den stigende velstand sammen med bedre hygiejne og indførelse af tvungen koppevaccination, at befolkningen på landet voksede eksplosivt. Men der var ikke jord nok til alle med den herskende jordfordeling. Det førte til en bevægelse for at oprette husmandsbrug, så den dårligst stillede del af befolkningen fik en mulighed for at ernære sig selv og ikke kun skulle tjene som arbejdskraft for gårdmændene. Allerede i 1787 blev der oprettet flere husmandsbrug i Hejls, men de var ganske små, og husmanden måtte arbejde for gårdmændene ved siden for at opretholde livet. Op gennem 1800-tallet voksede antallet af sådanne brug på mange af udmarkerne i den sydlige del af sognet, som gårdmændene fandt det for urentabelt at skulle dyrke. I 1864 kom Hejls sammen med de øvrige sogne i Nørre Tyrstrup Herred til kongeriget, og de følgende år fik de danske husmandslove også betydning i Hejls.

Med de vigtige husmandslove fra 1899 og 1919 om oprettelse af statshusmandsbrug skete der yderligere en styrkelse og en forøgelse af husmandsbrugene. Loven i 1899 havde samme formål som i 1787 at skaffe arbejdskraft til de store landbrug. Samtidig skulle den medvirke til at danne bolværk mod socialismen ved at give nogle af samfundets nederste bedre vilkår. Loven i 1919, der indebar udstykning af lensgodser og præstegårdsjorder, medførte oprettelse af 5.000-6.000 nye husmandsbrug havde ingen større betydning i Hejls.

Husmandsfamilierne kunne kun klare sig, hvis hele familien hjalp til. Kone og Børn var med både i marken og i stalden. Denne driftsform, som i sin storhedstid omfattede 130.000 familier, var en ryggrad i det danske landbrug, og den arbejdsdisciplin og demokratiske dannelse, som børnene i disse familier modtog, var med til at styrke det danske demokrati i perioden op til 1960.

Husmandsbrugene havde deres storhedstid frem til midten af 1960'erne, hvorefter de blev opkøbt af de store gårde. Husmændene gik enten på pension eller fik arbejde i industrien og byggeriet, samtidig med at de, indtil de gav endeligt op, dyrkede jorden i deres fritid efter fyraften. De blev kaldt "måneskinshusmænd". I virkeligheden gjorde de det, som husmænd altid har gjort, nemlig at supplere indtægten med aktiviteter uden for hjemmet.